

користувача як засіб покарання; *спойлер* – передчасно розкрита важлива інформація, що псує враження; *хайп* – активне обговорення, галас навколо якоїсь проблеми або події; *геймер* – гравець; *сори* – вибач; *апрув* – підтвердження, згода; *румтур* – подорож кімнатою або будинком; *ВК* – соціальна мережа „ВКонтакте”; *ФБ* – соціальна мережа „Фейсбук”; *чілити* – відпочивати; *зачотна* – гарна; *кайфово* – комфортно.

Отже, науковці наголошують, що зупинити розвиток комп’ютерних наук ми не можемо, але усунути деформацію мови, очистити її від спотворень, повернути нашій мові справжню народну красу – це справа честі всіх нас, і старших, і молодших, це природний обов’язок кожного перед незалежною, вільною Україною. Адже і мовою нації визначається моральне здоров’я народу, його розвиненість, культурність.

Література

1. Корпач Л. П. Молодіжний сленг як засіб мовленнєвої характеристики персонажів / Л. П. Корпач // Лінгвістичні дослідження : зб. наук. пр. – 2005. – № 18. – С. 34 – 39.

Л. Л. Колесникова

(ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”)

МЕТАФОРИЧНА ОСНОВА МОЛОДІЖНОГО ЖАРГОНУ

Молодіжний жаргон є свого роду мовною грою, яка підпорядкована принципам емоційної експресивності й виражає інтереси його носіїв. Емоції в жаргоні нерозривно пов’язані з оцінками, що особливо яскраво розкрито в жаргонних одиницях, утворених за допомогою метафоричного переосмислення загальноновживаних слів. Теоретичні підвалини жаргоновживання закладено в наукових студіях Н. Арутюнової, Л. Бакуменко, Г. Врублевської, Н. Дзюбишиної-Мельник, Л. Крисіна, С. Мартос, Д. Міценко, Л. Ставицької, В. Хім’як та ін.

Жаргонна метафора – це завжди двопланова метафора, що слугує для досягнення цілей образної інтерпретації чогось гарно знайомого, висловлюючи в такий спосіб особливе, групове світобачення, і має на меті характеристизацію об’єкта номінації.

Саме неповна відповідність значення жаргонізму своєму найближчому літературному аналогу, на наш погляд, породжує

уявлення про розпливчастість, аморфність, приблизність значення жаргонного слова.

У частині семантичного простору жаргону переважає безеквівалентна лексика, яка не має прямого однослівного відповідника в літературній мові, що знаходить відображення і в тлумаченнях жаргонізмів-метафор у словниках. Л. Крисін пов'язує це зі специфікою семантичної структури більшості жаргонних метафоричних одиниць, зумовленою висуненням на перший план емоційно-оцінного значення [3].

В. Хім'як зауважує, що „в сучасному молодіжному сленгу найширше використовується метод семантичної трансформації. Лексика літературної мови найчастіше набуває нового значення шляхом метафоризації (подібність за зовнішнім виглядом, поведінкою, фізичними та розумовими якостями і под.)” [7, с. 214].

Лексичні угруповання в складі метафоричної системи молодіжного жаргону мають яскраво виражений антропоцентричний характер. Метафоричну номінацію отримує, перш за все, сама людина і все, що становить для неї особливий інтерес: одяг, гроші, автомобілі, спілкування з іншими, взаємини між статями, захоплення й розваги тощо.

У своїх дослідженнях Н. Дзюбишина-Мельник доводить, що сучасний молодіжний жаргон має типову стилістичну маркованість: знижено-грубувату, вульгарну, фамільярну, що й забезпечує йому експресію в іронічно-жартівливому ключі (*ласти* – ноги; *лопати* – руки, *башка* – *гризло* – *чайник* – голова; *рило* – *пачка* – *будка* – обличчя; *хавальник* – рот; *шпала* – висока людина; *знюхатися* – успішно встановити зв'язок між модемами) [1].

Найпоширенішою в метафоричному просторі є субстантивна метафора, яка семантично менш складна, ніж дієслівна, оскільки позначає й характеризує безпосередньо самі предмети. Тому в більшості випадків умотивованість номінації прозора й зрозуміла. Однак у молодіжному жаргоні нерідко трапляються асоціативні метафори (*бамбук*, *бамбуковий* – дурна, неосвічена людина: у цій номінації відображено традиційне сприйняття дурної людини як порожньої [6, с. 39]). Асоціативні метафори властиві головним чином для номінації людини: *кіт* –

чоловік, який користується успіхом у жінок [Там само, с. 140]; *гарбуз* – недосвідчена людина). Отже, емоційно-оцінний компонент значення найбільш яскраво виражений у метафоричних номінаціях осіб, водночас багато метафор, що позначають артефакти, нейтральні з цього погляду.

На той факт, що специфічну номінацію в молодіжному жаргоні отримують, перш за все, ті елементи навколишньої дійсності, які відіграють важливу роль у житті молоді (осіб, різні сфери людського буття, стосунки між людьми), звертають увагу всі дослідники жаргону. Фахівець у галузі соціолінгвістики Л. Крисін фіксує наявність розвинених квазісинонімічних рядів для позначення найбільш значущих явищ [3].

У статті „Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення” Н. Дзюбишина-Мельник демонструє, що в такому типі лексики використовують суфікси зниженої емоційної маркованості, як-от: -ух – *депресуха, класуха*; -юк – *сідюк (сідіром)*; -л – *файло*, тобто *файл*. Трапляються й утворення із здрібніло-пестливими суфіксами на зразок *гендлик* – їдальня, *велік* – велосипед, *телік* – телевізор, *тазик* – комп’ютер, *хом’ячок* – комп’ютерна миша. Таких утворень загалом небагато, причому їхнє позитивне стилістичне забарвлення значною мірою нейтралізує типова для жаргону установка на зниженість, грубуватість [1, с. 15].

Поповнення лексичного складу молодіжного жаргону відбувається за рахунок саме метафоричного переосмислення слів української мови, наприклад: „Тепер вона своїх кренделів ретельно *фільтрує* – Тепер вона своїх молодих людей ретельно *відбирає*”; „*Гальмом* не прикидайся – *Дурнем* не прикидайся”.

Досить різноманітним і семантично розгалуженим є образний зв’язок метафоричних дієслів сучасного молодіжного жаргону з джерелами метафоризації. Це дозволяє говорити про різноманітність значень більшості жаргонних метафоричних дієслів, що мають відношення до людини як соціальної істоти й позначають негативну поведінку або впливу на живу істоту.

Більшість дієслів на позначення міжособистісних взаємин у жаргоні, на думку С. Єрмоленко, використовують як дієслова мовлення (мовного повідомлення), які описують ситуації безпосереднього мовного контакту між людьми [2]. Це

зумовлено функціюванням жаргону в усній формі, у мовному міжособистісному спілкуванні.

Частовживаними є дієслова, що завжди зберігають експресивний заряд за рахунок різко негативної оцінки поведінки суб'єкта дії або негативного емоційного впливу на об'єкт. Про це свідчить не тільки образний зв'язок із джерелом метафоризації, а й вимога обов'язкової наявності в синтаксичних конструкціях семантичного об'єкта, на який спрямована дія, наприклад: „А що ти мене лікуєш? Ти зі своїм життям розберись” (повчаш, наставляєш) [5, с. 181]; „Президент *«наїхав»* на парламент (заголовок статті)”, „У Мінську знову *«наїхали»* на незалежну пресу” (вилаяли, розкритикували когось; присікали до когось) [6, с. 184]; „Не менш важливим для мене є слухати інших, як хто говорить на цьому світі і що він *втирає* (пояснює, доводить щось) (Ю. Андрухович, «Мала інтимна урбаністика»)” [6, с. 78].

Особливо тісно з дієсловами на позначення поведінки пов'язані дієслова негативного впливу, у контекстах з якими на першому плані з'являється саме семантичний компонент, пов'язаний з оцінкою поведінки суб'єкта, наприклад: „Ти не *наїжджай* (*чіпляйся, дорікай*) на мене, як ньєнка”; „Я для їхнього друга намагалася! Я – його дівчина! А вони мене так *перекинули* (*підвели, поставили в незручне становище*)! Інша парадигма становить одновалентні перехідні дієслова впливу на об'єкт, у якості якого є людина, яку обманюють: „Я знаю кілька веселих дівок, котрі геть не тямлять не лише у психоаналізі, а взагалі мало що тямлять, але ти ба, дуже непогано заробляють, *розводячи* на психоаналіз лохів” [6, с. 229]; „Він *нагрів* мене на дуже кругленьку суму” [4, с. 282].

Можливість уживання в подібних контекстах характеризує більшість дієслів негативного впливу: оцінка поведінки суб'єкта в такому разі відходить на другий план і набуває швидше позитивної оцінки. В аналогічних реченнях оцінний компонент, репрезентований дієсловом, пов'язаний з характеристикою або самого процесу, або об'єкта, що зазнає впливу.

Незважаючи на те, що позитивно оцінювані риси міжособистісних взаємин не знаходять відображення в

метафоричній системі молодіжного жаргону, картину його соціальних норм не можна розцінювати як однозначно негативну. Проте відчувається деяка зневага до слабкого і твердження права сильного.

Отже, метафорична система молодіжного жаргону дозволяє спостерігати за способом життя молоді людини нашого часу, говорити про коло її інтересів та про ціннісну картину світу.

Література

1. **Дзюбишина-Мельник Н. Я.** Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення / Н. Я. Дзюбишина-Мельник // Наукові записки НаУКМА. – 2002. – Т. 20. – С. 14 – 18.
2. **Єрмоленко С.** Знати і „фільтрувати” (з практики вивчення жаргонізмів) / С. Єрмоленко // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімн., ліц. та колегіумах. – 2005. – № 78. – С. 168 – 174.
3. **Крысин Л. П.** Русское слово, свое и чужое: Исследования по современному русскому языку и социолингвистике / Л. П. Крысин. – М.: Яз. славян. культуры, 2004. – 888 с.
4. **Мокиенко В. М.** Большой словарь русского жаргона / В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина. – СПб.: „Норинт”, 2001. – 720 с.
5. **Словник** сучасного українського сленгу / упоряд. Т. М. Кондратюк. – Х.: Фоліо, 2006. – 350 с.
6. **Ставицька Л.** Короткий словник жаргонної лексики української мови / Л. Ставицька. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
7. **Хім’як В. М.** Сленг як вияв мовотворчого потенціалу молоді [Електронний ресурс] / В. М. Хім’як // Компаративні дослідження слов’янських мов і літератур. – 2010. – Вип. 11. – С. 212 – 219. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kdsm_2010_11_37

М. А. Косенко

(ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”)

ВИБАЧЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МОВЛЕННЄВОЇ ВЗАЄМОДІЇ КОМУНІКАНТІВ

Вибачення – один з етикетних мовних жанрів, метою якого є здійснення особливої події, вчинку в соціальній сфері, передбаченого етикетом окремого соціуму. Проблему етикетних жанрів, способів мовної репрезентації традиційних етикетних